

CHORWACKA RAMA KWALIFIKACJI

1. WPROWADZENIE	2
2. INSTYTUCJE ODPOWIEDZIALNE ZA ROZWÓJ I IMPLEMENTACJĘ ChRK	3
3. CHORWACKA RAMA KWALIFIKACJI	4
3.1. Struktura ChRk	4
3.2. Podpoziomy ChRK	7
4. CHORWACKI SYSTEM EDUKACYJNY	8
4.1. Kształcenie przedszkolne i podstawowe	11
4.2. Kształcenie średnie	11
4.3. Kształcenie ponadśrednie	12
4.4. Kształcenie wyższe	12
5. ZAPEWNIANIE JAKOŚCI	14
6. BIBLIOGRAFIA	15

1. WPROWADZENIE

Zgodnie z konstytucją¹ Republika Chorwacji jest demokracją przedstawicielską, w której władza ustawodawcza należy do parlamentu (Saboru), natomiast władza wykonawcza jest podzielona między rząd a prezydenta. Chorwacka polityka edukacyjna leży w kompetencjach Ministerstwa Nauki, Edukacji i Sportu². Zgodnie z art. 65 konstytucji nauka w szkołach podstawowych jest obowiązkowa i bezpłatna. W olbrzymiej mierze zasada bezpłatnego dostępu do nauki dotyczy również publicznych szkół średnich i wyższych – są one utrzymywane przede wszystkim ze środków budżetowych. Szkoły prywatne są nieliczne i nauka w nich jest odpłatna.

Liczba mieszkańców	PKB per capita (dol.)	Nakłady na edukację (% PKB)
4,290,612 (2011) ³	18,191 (2011) ⁴	4,3 (2009) ⁵

Prace nad Chorwacką Ramą Kwalifikacji (ChRK) rozpoczęły się w 2007 r. Rząd chorwacki zatwierdził wówczas dokument „Podstawy Chorwackiej Ramy Kwalifikacji”⁶, uzupełniony wkrótce o „Plan Działań na rzecz Rozwoju Chorwackiej Ramy Kwalifikacji na lata 2008-2012”. Sformowano wówczas Krajowy Komitet na rzecz Rozwoju i Implementacji ChRK, do którego weszli przedstawiciele wszystkich instytucji i organizacji zainteresowanych rozwojem krajowego systemu kwalifikacji. Na kolejnych etapach rozwoju ChRK Komitet pełnił funkcję konsultacyjną oraz ekspercką.

W 2011 r. eksperci i przedstawiciele instytucji funkcjonujących w sektorze edukacji zaproponowali uchwalenie specjalnej Ustawy o ChRK⁷, zmierzającej do stworzenia koniecznych ram prawnych i instytucjonalnych dla przyszłej implementacji i funkcjonowania ChRK. Po trwających półtora roku pracach nad brzemieniem przepisów ustawy, została ona zatwierdzona przez chorwacki parlament i weszła w życie z początkiem marca 2013 r.⁸ W ślad za nią mają zostać sformułowane bardziej szczegółowe akty prawne, które mają regulować m.in. zakres odpowiedzialności oraz obowiązki instytucji i organizacji współpracujących przy tworzeniu i implementacji Ramy, kryteria i procedury związane z zapewnianiem jakości oraz kwestie związane z rozwojem Rejestru ChRK.

¹ <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/chorwacja.html>

² <http://public.mzos.hr/Default.aspx>

³ http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2011/SI-1441.pdf

⁴ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=66&pr.y=8&sy=2009&ey=2012&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=960&s=NGDPD%2CNGDPDPC%2CPPPGDP%2CPPPPC%2CLP&grp=0&a=>

⁵ <http://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS>

⁶ Tyt. ang. „Baseline of the Croatian Qualifications Framework”, cyt. za “Croatian Qualifications Framework. Introduction to Qualifications” (2010)

⁷ Chorw. Zakon o HKO, public.mzos.hr/fgs.axd?id=18745

⁸ <http://www.kvalifikacije.hr/zakon-o-hko-u-stupio-na-snagu>

Rejestr ChRK ma być jednym z kluczowych elementów krajowego systemu kwalifikacji i Ramy. Oczekuje się, że będzie zawierać wyspecyfikowane dla danej kwalifikacji efekty uczenia się, standardy określonych stanowisk zawodowych, standardy kwalifikacji, programy nauczania oraz wskazówki co do działania instytucji oceniających i certyfikujących dane kwalifikacje. Rejestr ma być wszechstronną bazą danych dotyczących kompetencji wymaganych na rynku pracy oraz aktualnych kwalifikacji, jakie można zdobyć w chorwackim systemie edukacyjnym.

Należy tu podkreślić, że prace nad stworzeniem i implementacją ChRK są częścią szeroko zakrojonego programu reform chorwackiego systemu edukacyjnego. Zmiany trwają od połowy ubiegłej dekady, obejmują przede wszystkim opracowanie i implementację nowych standardów kształcenia, np. w ramach programu Hrvatski nacionalni obrazovni standard (Chorwacki narodowy standard edukacyjny) wprowadzono nowe standardy kształcenia w szkolnictwie podstawowym i średnim. W obecnej chwili trwają też prace nad strategią rozwoju sektora edukacji do 2020 r. Wprowadzane zmiany mają na celu zwiększenie efektywności systemu, wprowadzenie wszechstronnych krajowych standardów nauczania, zwiększenie powiązań między edukacją formalną a pozaformalną. Większy nacisk położono również na zaspokajanie potrzeb rynku pracy.

W planach jest też stworzenie wszechstronnego systemu uznawania wykształcenia zdobytego w latach poprzedzających stworzenie obecnego systemu kwalifikacji. W ramach tych działań miałyby powstać m.in. kryteria i procedury oceny oraz uznawania kwalifikacji zdobywanych w ramach kształcenia pozaformalnego i uczenia się nieformalnego.

2. INSTYTUCJE ODPOWIEDZIALNE ZA ROZWÓJ I IMPLEMENTACJĘ ChRK

Zgodnie z Ustawą o Chorwackiej Ramie Kwalifikacji najważniejszą instytucją odpowiedzialną za rozwój i implementację ChRK jest **Ministerstwo Nauki, Edukacji i Sportu**⁹. Pełni ono również rolę **Krajowego Punktu Koordynacyjnego (NCP)**¹⁰. W zakresie konsultacji i doradztwa przy procesie tworzenia oraz wdrażania Ramy ministerstwo wspierają też dwie dodatkowe, stworzone w tym celu instytucje: **Krajowy Komitet na rzecz Rozwoju i Implementacji ChRK** a także **Grupa Ekspercka ChRK**.

W tym systemie Ministerstwo Nauki, Edukacji i Sportu odpowiada za rozwój i implementację Ramy, a jako NCP jest również odpowiedzialne za odniesienie poziomów ChRK do Europejskiej Ramy Kwalifikacji oraz Ramy Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Ministerstwo opracowało metodologię dla tych procesów, jest odpowiedzialne za udostępnianie informacji o wprowadzanych zmianach, kontakt z wszystkimi stronami zainteresowanymi ChRK oraz promocję ich udziału w tym procesie. Rola ministerstwa została potwierdzona w Ustawie o ChRK.

⁹ <http://public.mzos.hr/>

¹⁰ W chorwackim raporcie referencyjnym NCP jest określane terminem „National Coordination Body”

Krajowy Komitet na rzecz Rozwoju i Implementacji ChRK został stworzony przez rząd w okresie, gdy prace nad Ramą dopiero się zaczynały. Ma on odgrywać przede wszystkim rolę informacyjno-konsultacyjną. W jego skład weszli przedstawiciele ministerstw, izb handlowych, pracodawców, związków zawodowych, uniwersytetów oraz innych placówek edukacyjnych, związków studenckich, organizacji pozarządowych, a także dziennikarze. Komitet nie ma umocowania prawnego w Ustawie o ChRK.

Grupa Ekspertka ChRK została stworzona przez Ministerstwo Nauki, Edukacji i Sportu. W jej skład weszli przedstawiciele instytucji z różnych obszarów edukacji (kształcenie ogólne, zawodowe, wyższe, kształcenie ustawiczne dorosłych) oraz specjaliści z zakresu rynku pracy a także nauki i technologii. Zadaniem Grupy jest specjalistyczne doradztwo w procesie rozwijania i implementacji ChRK. Zasady funkcjonowania Grupy zostały określone szczegółowo w Ustawie o ChRK.

Na mocy Ustawy w rozwoju ChRK oraz w procesie funkcjonowania nowego systemu kwalifikacji będą brać również udział **Rady Sektorowe** (nazywane też **Sektorowymi Grupami Roboczymi**)¹¹. Mają one odpowiadać za dostosowywanie systemu kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, a ich działania będą koordynowane przez Ministerstwo Nauki, Edukacji i Sportu. Rady Sektorowe mają być tym elementem systemu, w którym tworzone będą szczegółowe rozwiązania dotyczące poszczególnych branż oraz stanowisk pracy: będą rozwijać Standardy Zawodowe (wymogi dla poszczególnych stanowisk pracy) oraz Standardy Kwalifikacji (oparte na efektach uczenia się). Zgodnie z Ustawą o ChRK nadzór nad pracami Rad Sektorowych ma sprawować Grupa Ekspertka ChRK.

3. CHORWACKA RAMA KWALIFIKACJI

3.1. Struktura ChRK

Chorwacka Rama Kwalifikacji obejmuje w sumie dwanaście poziomów i podpoziomów, które mają pozwolić na dokładną ocenę i porównywanie uzyskiwanych w Chorwacji kwalifikacji. Ich odniesienie do poziomów ERK oraz Ramy Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego ilustruje poniższa tabela.

Tabela 1. Odniesienie poziomów i podpoziomów ChRK do poziomów ERK oraz Ramy Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (QF-EHEA).

Poziomy ChRK	Podpoziomy ChRK	Poziomy ERK	Poziomy QF-EHEA
8	8.2	8	Trzeci cykl kształcenia
	8.1		

¹¹ Sectoral Councils/Sectoral Working Groups, za: "Referencing and Self-certification Report of the Croatian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework and to the Qualifications Framework of the European Higher Education Area", February 2012

7	7.2	7	Drugi cykl kształcenia
	7.1		
6		6	Pierwszy cykl kształcenia
5	5.2	5	Krótki cykl kształcenia (osobny lub jako część pierwszego cyklu)
	5.1		
4	4.2	4	
	4.1		
3		3	
2		2	
1		1	

Źródło: „Referencing and Self-certification Report of the Croatian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework and to the Qualifications Framework of the European Higher Education Area”, February 2012

Do ChRk przypisywane są obecnie kwalifikacje uzyskane w procesie kształcenia formalnego, zgodnie z definicją podkreślającą, że „kwalifikacja to formalny wynik procesu oceny i walidacji, uzyskiwany, gdy kompetentna instytucja określa i dokumentuje, że dana osoba posiada efekty uczenia się odpowiadające określonym standardom, poprzez świadectwo lub dyplom”. Zgodnie z tą definicją termin kwalifikacja odnosi się wyłącznie do kompetencji ocenionych i walidowanych przez kompetentną instytucję. Docelowo do poziomów ChRK będą przypisywane kwalifikacje uzyskiwane w ramach kształcenia pozaformalnego i uczenia się nieformalnego, pod warunkiem, że opracowane zostaną procedury ich oceny i walidacji uwzględniające zewnętrzną ocenę oraz certyfikację przez upoważnione instytucje.

ChRK opiera się na trzech zasadniczych elementach. Pierwszym są podzielone na jednostki (lub moduły) **efekty uczenia się**. Drugim są **Standardy Kwalifikacji** opisywane poprzez efekty uczenia się, które w tym przypadku obejmują również kryteria i procedury uznawania kwalifikacji. Trzecim elementem są **standardy zawodowe**, związane z karierą zawodową i obejmujące kluczowe działania oraz wymagane kompetencje dla wykonywania danego zawodu.

W procesie tworzenia ChRK opracowano szereg deskryptorów, odwołujących się częściowo do deskryptorów użytych w ERK i mających ułatwić proces przypisywania kwalifikacji do ChRK. Są one podzielone na trzy kategorie: „wiedza”, „umiejętności” oraz „powiązana autonomia i odpowiedzialność”.

Każda z tych kategorii obejmuje „domeny kompetencji”. „**Wiedza**” obejmuje wiedzę **faktograficzną** (znajomość terminologii, definicji i opisów, które same w sobie nie dają możliwości tworzenia nowych informacji czy rozwiązań) oraz **teoretyczną** (znajomość teorii, modeli oraz innych form wiedzy, dających możliwość wykreowania nowych informacji). „**Umiejętności**” zostały z kolei podzielone na trzy subkategorie: **kognitywne**

(logiczne i kreatywne myślenie), **praktyczne** (zręczność manualna, użycie materiałów, narzędzi, instrumentów, metod) i **społeczne** (nawiązywanie i rozwój relacji interpersonalnych). „**Powiązana autonomia i odpowiedzialność**” oznaczają z kolei poziom autonomii działań danej osoby, tworzący podstawy do określenia poziomu jej odpowiedzialności (co oznacza tu wzięcie odpowiedzialności za wykonanie określonych zadań w powiązaniu z autonomią wykonawstwa oraz zarządzania innymi).

W poniższej tabeli zostały porównane deskryptory ChRK i ERK dla poziomu 3 obu Ram.

Tabela 2. Porównanie deskryptorów poziomu 3 ChRK i ERK.

ChRK		ERK	
Domena kompetencji		Deskryptor	
Wiedza	Stosowanie podstawowej faktograficznej i teoretycznej wiedzy przy wykonywaniu zadań z obszaru pracy lub badań	Wiedza	Znajomość faktów, zasad, procesów i pojęć ogólnych w danej dziedzinie pracy lub nauki
Umiejętności kognitywne	Proste myślenie kreatywne (wymagane do wyboru i stosowania odpowiednich informacji w trakcie wykonywania serii kompleksowych rutynowych zadań) w rutynowych warunkach	Umiejętności	Zestaw umiejętności kognitywnych i praktycznych potrzebnych do realizacji zadań oraz rozwiązywania problemów poprzez wybieranie i stosowanie podstawowych metod, narzędzi, materiałów i informacji
Umiejętności praktyczne	Użycie zestawu metod, instrumentów, narzędzi i materiałów w rutynowych warunkach		
Umiejętności społeczne	Komunikacja i współpraca w grupie w rutynowych warunkach		
Autonomia	Wykonanie zestawu prostych zadań oraz dostosowanie	Kompetencje	Ponoszenie odpowiedzialności za realizację zadań w pracy lub

	zachowania danej osoby do wskazań w rutynowych warunkach		nauce Dostosowywanie własnego zachowania do okoliczności
Odpowiedzialność	Wzięcie odpowiedzialności za wykonanie zestawu prostych zadań w rutynowych warunkach		w rozwiązywaniu problemów

Na poziomach 4, 5, 7, 8 ChRK – czyli tam, gdzie w ChRK funkcjonuje podział danego poziomu na dwa podpoziomy – nie rozwinięto zestawu osobnych deskryptorów dla podpoziomów.

3.2. Podpoziomy ChRK

Charakterystycznym elementem Chorwackiej Ramy Kwalifikacji są podpoziomy. Zostały one wprowadzone w celu wyraźnego rozróżnienia między kwalifikacjami, np. częściowymi i pełnymi – jak ma to miejsce choćby w przypadku poziomu 8 ChRK, gdzie istotnym elementem rozróżniającym jest czas poświęcony na pracę badawczą – rok w przypadku kwalifikacji podpoziomu 8.1 oraz 3 lata w przypadku kwalifikacji podpoziomu 8.2.

Usystematyzowane różnicowanie między podpoziomami umożliwiają Standardy Kwalifikacji, obejmujące – poza poziomem w ChRK – „objętość”, „profil” oraz „sposób certyfikacji” danej kwalifikacji. Termin „objętość” oznacza w tym przypadku nakład pracy włożony przez przeciętnego ucznia w uzyskanie określonych efektów uczenia się, mierzony za pomocą punktów zaliczeniowych (credit points). Twórcy ChRK odwołali się do stosowanej w szkolnictwie wyższym punktacji ECTS, gdzie 1 punkt odpowiada 25 godzinom nauki (składającym się ze zorganizowanych zajęć klasowych, niezależnych badań oraz oceny uzyskanych efektów uczenia się), analogicznej punktacji ECVET dla szkolnictwa zawodowego oraz punktacji HROO¹² – powstałej w ramach systemu akumulacji i przenoszenia osiągnięć dla edukacji ogólnej.

„Profil” oznacza w tym przypadku zdobycie przypisanego dla danych efektów uczenia się oraz kwalifikacji zawodowych tytułu, który jest definiowany przez sektorowe grupy robocze. Profil może mieć charakter akademicki lub zawodowy.

„Sposób certyfikacji” to z kolei element systemu zapewniania jakości, który składa się z trzech elementów: zestawu kryteriów oceny, kryteriów, jakie musi spełnić instytucja oceniająca efekty uczenia się danej osoby oraz kryteriów, jakie musi spełnić egzaminator.

¹² Ang. Croatian Credit for General Education (CROGE) lub chorw. Hrvatski bod općeg obrazovanja (HROO)

Zawarcie powyższych informacji w Standardzie Kwalifikacji ma dodatkowo uwierzytelniać kwalifikacje uzyskane w procesie kształcenia.

Poniższy przykład ilustruje, w jaki sposób Standardy Kwalifikacji są używane w odniesieniu do podpoziomów 7.1 i 7.2 ChRK.

Tabela 3. Podpoziomy poziomu 7 ChRK.

Poziom ChRK	Podpoziom ChRK	Kategoria „objętość” bazująca na Standardach Kwalifikacji użytych w ChRK
7	7.2	Całkowita ilość efektów uczenia się w ramach kwalifikacji to minimum 60 ECTS, z których minimum 60 ECTS odpowiada kryteriom deskryptorów dla poziomu 7 ChRK lub wyższego. Wymagania wejściowe: Kwalifikacja na poziomie 7.1 lub wyższa
	7.1	Całkowita ilość efektów uczenia się w ramach kwalifikacji to minimum 60 ECTS, z których minimum 60 ECTS odpowiada kryteriom deskryptorów dla poziomu 7 ChRK lub wyższego. Całkowita ilość efektów uczenia się dla tej kwalifikacji razem z wcześniej uzyskanymi efektami uczenia się to minimum 300 ECTS, gdzie minimum 180 ECTS spełnia kryteria deskryptorów poziomu 6 lub wyższego, a minimum 60 ECTS poziomu 7 lub wyższego. Wymagania wejściowe: Kwalifikacje na poziomie 4.2 lub wyższym, zwłaszcza na poziomie 4.1 lub wyższym dla niektórych profili – zgodnie ze standardami kwalifikacji i programami kształcenia.

Źródło: *„Referencing and Self-certification Report of the Croatian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework and to the Qualifications Framework of the European Higher Education Area”, February 2012*

4. CHORWACKI SYSTEM EDUKACYJNY

Obecnie chorwacki system edukacyjny obejmuje następujące obszary edukacji: edukacja przedszkolna, kształcenie podstawowe, kształcenie średnie (z uwzględnieniem kształcenia ogólnego w gimnazjach, szkołach artystycznych oraz kształcenia zawodowego w podziale na wyspecjalizowane programy nauczania, które mogą obejmować naukę w okresie od 1 do 5 lat), kształcenie w szkołach ponadśrednich oraz kształcenie wyższe: ogólne (z uwzględnieniem studiów licencjackich, magisterskich, specjalistycznych magisterskich oraz

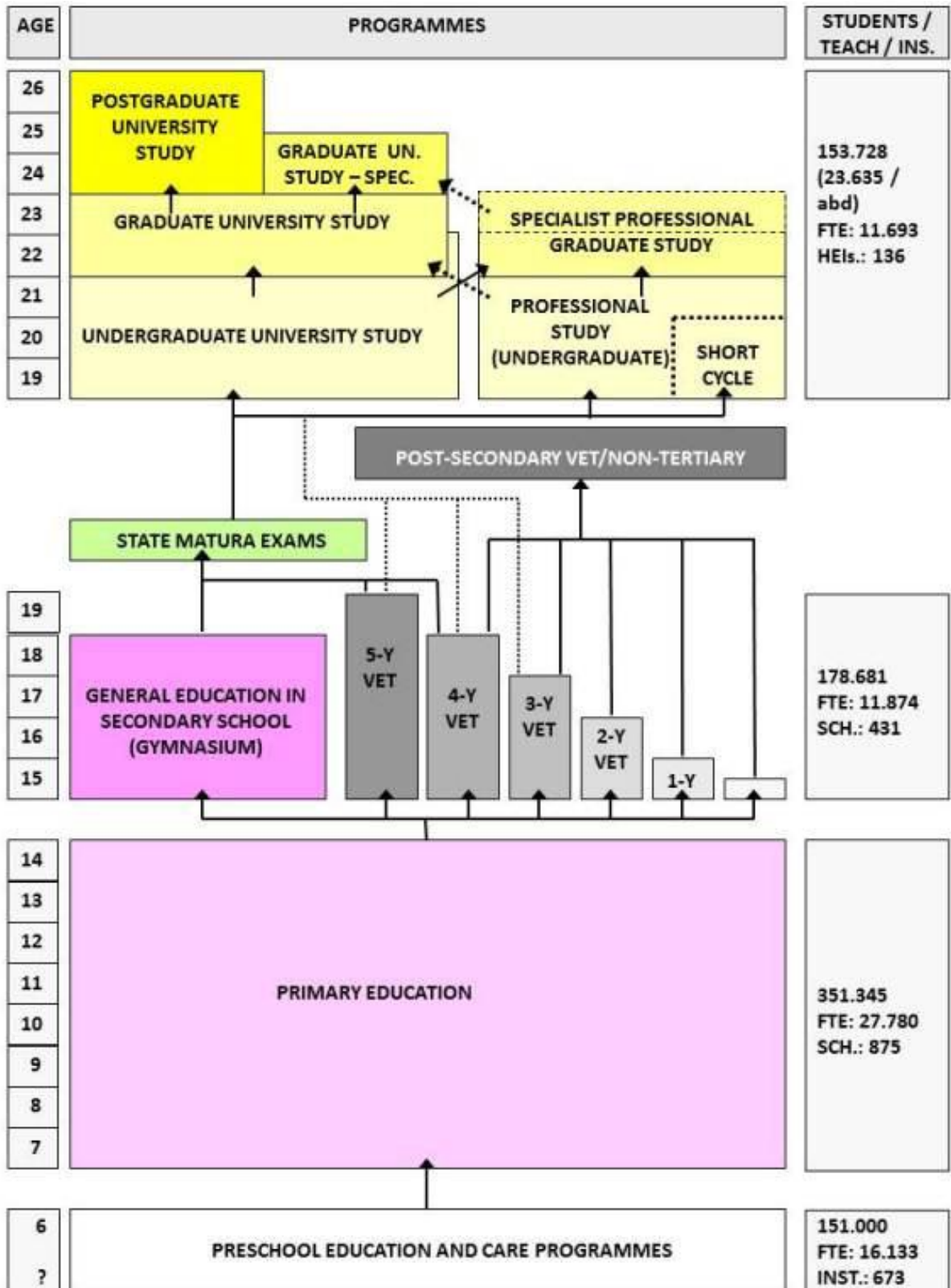

studiów podyplomowych) i zawodowe (z uwzględnieniem studiów tzw. „krótkiego cyklu”, licencjackich oraz specjalistycznych magisterskich).

W systemie edukacyjnym uwzględniono również kształcenie podstawowe i średnie oraz szkolenia dla osób dorosłych. Tymi formami edukacji objęte są osoby powyżej 15. roku życia. Mogą one doksztalać się zarówno w szkołach podstawowych oraz średnich, jak i w innych instytucjach, które przejdą procedurę akredytacyjną ustanowioną przez Ministerstwo Nauki, Edukacji i Sportu.

Schemat chorwackiego systemu edukacyjnego ilustruje poniższy rysunek.

Rysunek 1. Chorwacki system edukacyjny

Źródło: „Referencing and Self-certification Report of the Croatian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework and to the Qualifications Framework of the European Higher Education Area”, February 2012

4.1. Edukacja przedszkolna i podstawowa

Kształcenie w przedszkolu w Chorwacji nie jest obowiązkowe: do placówek tego typu mogą trafiać dzieci w każdym wieku (minimum 6 miesięcy), a dla 6-latków, które wcześniej nie korzystały z usług przedszkoli adresowane są specjalne programy edukacyjne, przygotowujące je do podjęcia nauki w szkole podstawowej.

Ośmioletnie kształcenie w szkołach podstawowych jest obowiązkowe i trwa od 7. do 15. roku życia (wyjątkiem są programy nauczania dla dzieci niepełnosprawnych, zaplanowane nawet do 21. roku życia). Z nielicznymi wyjątkami kształcenie w szkołach publicznych odbywa się na podstawie programów nauczania opracowanych przez Ministerstwo Nauki, Edukacji i Sportu. Szkoły prywatne mogą się posługiwać programami samodzielnie opracowanymi, ale odpowiadającymi kryteriom ministerstwa programami nauczania. Wskaźnik wykształcenia na tym poziomie przekracza co roku 99,5%. Szkoły publiczne są finansowane w całości z budżetu państwowego, natomiast szkoły prywatne są dofinansowywane ze środków publicznych nawet w 80 proc.

Na zakończenie nauki szkoła dokonuje oceny osiągnięć ucznia oraz wystawia mu świadectwo nauki (*svjedožba o završenom osmom razredu*). Uczniowie, zarówno dzieci, jak i osoby dorosłe, kończące program nauczania podstawowego, mogą podjąć naukę w szkołach średnich.

4.2. Kształcenie średnie

Na system kształcenia średniego w Chorwacji składają się trzy typy szkół: gimnazja (oferujące edukację ogólną lub wyspecjalizowaną), szkoły zawodowe (techniczne, przemysłowe, rzemieślnicze i in.) oraz szkoły artystyczne (muzyczne, tańca, sztuk wizualnych i in.). W szkołach średnich wyodrębniono też klasy specjalne dla uczniów niepełnosprawnych (mogą one też podjąć naukę w wyspecjalizowanych instytucjach opieki).

Nauka w gimnazjach trwa cztery lata, a w szkołach artystycznych od 4 do 6 lat. Zróżnicowane programy nauczania obowiązują również w szkołach zawodowych. W części z nich realizowane są programy nauczania, w ramach których nauka trwa rok, 2 lata lub 3 lata (w tym zakresie za 54 programy nauczania odpowiadają stosowne ministerstwa lub Izba Handlu i Rzemiosła). Zwykle trwa 4 lata, a w przypadku szkół zawodowych przygotowujących do wejścia na rynek pracy pracowników służby zdrowia – nauka trwa 5 lat.

Bieżącej oceny osiągnięć ucznia gimnazjum dokonują szkoły. Na zakończenie nauki uczniowie przystępują do państwowego egzaminu dojrzałości, na który składają się trzy przedmioty obowiązkowe (język chorwacki, język obcy i matematyka) oraz maksymalnie 6 wybranych dowolnie, innych przedmiotów. Egzaminy są przeprowadzane przez zewnętrznych egzaminatorów, a osobom (również dorosłym), które pomyślnie przejdą procedurę egzaminacyjną, wydawane jest świadectwo maturalne (*svjedodžba o državnoj maturi*). Maturzyści mogą wejść na rynek pracy, ale z danych statystycznych wynika, że ponad 90 proc. z nich podejmuje studia.

Indywidualne procedury zakończenia kształcenia średniego obowiązują w szkołach artystycznych, gdzie oceny osiągnięć dokonują najczęściej nauczyciele z danej szkoły, a egzaminy obejmują również szereg specjalistycznych testów z dziedziny sztuki, w jakiej kształcił się uczeń.

Bieżącej oceny osiągnięć uczniów szkół zawodowych dokonują ich nauczyciele. W procesie oceny uczniów biorą jednak też częściowy udział eksperci z danej branży. W przypadku programów nauczania realizowanych przez trzy lata uczniowie zdają finalny egzamin zawodowy, organizowany z udziałem Izby Handlu i Rzemiosła. Osoby kończące 4-letni program nauczania otrzymują świadectwo nauki (*svjedodžba o izradbi i obrani završnoga rada*) oraz mają możliwość zdawania egzaminu maturalnego.

Absolwenci szkół zawodowych najczęściej wchodzą na rynek pracy od razu po zakończeniu nauki. Po pewnym okresie pracy zawodowej mogą starać się o tytuł mistrza rzemieślniczego (*majstorski ispit*) nadawany przez wspomnianą Izbę Handlu i Rzemiosła. Absolwenci krótszych - rocznych i dwuletnich programów nauczania zawodu - muszą się w takim przypadku wykazać się co najmniej 10-letnim doświadczeniem zawodowym. Dla osób, które skończyły 3-letni program nauczania, próg ten wynosi dwa lata (dla absolwentów szkół rzemieślniczych) lub trzy lata pracy zawodowej.

4.3. Kształcenie ponadśrednie

Programy nauczania w szkołach ponadśrednich prowadzą do zdobycia dodatkowych kwalifikacji, ale nie należą do obszaru kształcenia wyższego. Warunkiem podjęcia nauki jest wcześniej uzyskana specjalistyczna wiedza z zakresu, w którym osoby przystępujące do nauki chcą być wykształcone. Uczniowie doskonalą i rozszerzają uzyskaną wcześniej wiedzę, by poprawić swoją sytuację na rynku pracy oraz poznać nowe techniki i technologie z danej branży. W ramach programów kształcenia w szkołach ponadśrednich można uzyskać tytuł mistrza rzemieślniczego (*majstorski ispit*), nadawany przez Izbę Handlu i Rzemiosła zgodnie z regulacjami Ministerstwa Przedsiębiorczości i Rzemiosła.

4.4. Kształcenie wyższe

W pierwszej połowie poprzedniej dekady Chorwacja zreformowała szkolnictwo wyższe według wymogów Procesu Bolońskiego: we wszystkich programach kształcenia

wprowadzono trzyczęściowy cykl studiów (licencjackie, magisterskie, doktoranckie), ujednolicono dyplomy i zastosowano punkty ECTS. W ramach reform zwiększono też autonomię placówek. Od roku akademickiego 2005/2006 realizowane są wyłącznie zajęcia oparte na programach kształcenia zgodnych z wymogami Procesu Bolońskiego. Od 2010 r. wprowadzono też dodatkową zmianę: egzaminy wstępne na studia zostały zastąpione procedurami stosowanymi w trakcie egzaminów maturalnych.

Wszystkie szkoły wyższe w Chorwacji mogą nadawać tytuły licencjata i magistra – jednak jedynie uniwersytety (sveučilišta) mogą nadawać tytuły doktorskie oraz tytuły o charakterze akademickim. Tytuły o charakterze zawodowym nadają też – poza uniwersytetami – politechniki (veleučilišta) oraz koledże lub zawodowe szkoły wyższe (visoke škole).

Studia **pierwszego cyklu** (licencjackie) trwają zwykle 3 lata. W przypadku niektórych programów kształcenia są to 4 lata. Na zakończenie studenci otrzymują świadectwo (svjedodžba) i tytuł licencjata (sveučilišni prvostupnik/sveučilišna prvostupnica) z wymienieniem specjalizacji. Mogą podjąć studia drugiego cyklu (magisterskie) lub wejść na rynek pracy.

Studia **drugiego cyklu** (magisterskie) trwają zwykle dwa lata, a w nielicznych przypadkach – rok. Na zakończenie studenci otrzymują dyplom oraz tytuł magistra (magistar/magistra) z wymienieniem specjalizacji.

Studia pierwszego i drugiego cyklu mogą być **zintegrowane** (integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij) i trwać 5-6 lat. W przypadku uniwersytetów, po ich zakończeniu absolwenci mogą podjąć studia trzeciego cyklu (doktorskie) lub wejść na rynek pracy. W przypadku absolwentów kierunków takich jak medycyna, stomatologia czy weterynaria – absolwenci studiów magisterskich lub zintegrowanych otrzymują tytuł doktora (doktor/doktorica) z wymienieniem specjalizacji.

Studia **trzeciego cyklu** (doktoranckie, poslijediplomski sveučilišni studij) zwykle trwają 3 lata. Na zakończenie nauki absolwenci otrzymują dyplom (diploma) oraz tytuł doktora (doktor/doktorica znanosti) z wymienieniem specjalizacji.

Alternatywna możliwość kontynuowania edukacji po uzyskaniu tytułu magistra to roczne lub dwuletnie studia podyplomowe (poslijediplomski specijalistički studij), które kończą się zdobyciem tytułu specjalisty i mają postać kursów. Z tej formy edukacji korzystają z reguły osoby pracujące, które chcą uzyskać dalszą specjalizację w danej dziedzinie. Na zakończenie kursu student otrzymuje dyplom oraz tytuł specjalisty uniwersyteckiego (sveučilišni specijalist/specijalistica).

W **szkolnictwie zawodowym** istnieje możliwość podjęcia nauki w ramach tzw. **krótkiego cyklu**, trwającego 2 lub 2,5 roku (stručni studij). Na zakończenie nauki studenci otrzymują świadectwo (svjedodžba) oraz zawodowy tytuł stručni pristupnik/pristupnica z

wymienieniem specjalizacji. Mogą kontynuować studia w celu zdobycia tytułu licencjata lub wejść na rynek pracy. Programy zawodowych studiów licencjackich i magisterskich (**pierwszego i drugiego cyklu** kształcenia wyższego) są pod względem okresu nauki analogiczne do programów realizowanych przez uniwersytety. Na zakończenie drugiego cyklu wyższego kształcenia zawodowego (specjalisticki dyplomski stručni studij) studenci otrzymują dyplom oraz tytuł specjalisty (stručni specialist/specjalistica) w danej dziedzinie. Absolwenci medycyny, stomatologii i weterynarii otrzymują tytuł zawodowy diplomirani/diplomirana z odniesieniem do obszaru studiów.

5. ZAPEWNIANIE JAKOŚCI

Za zapewnianie jakości kwalifikacji zdobywanych w chorwackim systemie edukacyjnym odpowiedzialność ponosi przede wszystkim Ministerstwo Nauki, Edukacji i Sportu. Odpowiada ono za planowanie, finansowanie i monitoring działań placówek wchodzących w skład systemu.

W działaniach w poszczególnych obszarach częściową odpowiedzialność za jakość kwalifikacji ponoszą również inne ministerstwa – Ministerstwo Polityki Społecznej i Młodzieży¹³ - w dziedzinie programów opieki i edukacji w przedszkolach, natomiast Ministerstwo Przedsiębiorczości i Rzemiosła¹⁴ – w dziedzinie nadawania tytułów Mistrza Rzemieślniczego.

Instytucją, która ma znaczny wpływ na realizację polityki zapewniania jakości jest Agencja Szkolenia Edukacji i Nauczycieli (ETTA)¹⁵, która specjalizuje się w zakresie kształcenia personelu pedagogicznego i doradztwa w obszarze edukacji ogólnej. Z kolei system zewnętrznej ewaluacji pracy oraz osiągnięć placówek w tym obszarze należy do Krajowego Centrum Zewnętrznej Ewaluacji Edukacji (NCEEE)¹⁶. Centrum zajmuje się m.in. przygotowaniem i organizacją państwowych egzaminów, z egzaminem maturalnym na czele.

W obszarze szkolnictwa zawodowego kluczową rolę pełni Agencja ds. Kształcenia i Szkoleń Zawodowych¹⁷. Zajmuje się ona planowaniem, rozwojem, organizacją, monitoringiem i ewaluacją zarówno szkół zawodowych, jak i innych instytucji zajmujących się kształceniem zawodowym. Ponadto szkoły zawodowe są zobligowane do regularnej samooceny i poddawania się zewnętrznej ewaluacji.

Zgodnie z Ustawą o Zapewnianiu Jakości w Szkolnictwie Wyższym i Nauce z 2009 r. autonomią w zakresie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym cieszy się Agencja ds.

¹³ <http://www.mspm.hr/>

¹⁴ <http://www.minpo.hr/>

¹⁵ <http://www.azoo.hr/>

¹⁶ www.ncvvo.hr

¹⁷ <http://www.aoo.hr>

Nauki i Kształcenia Wyższego¹⁸. Jednak sprawuje ona nadzór przede wszystkim nad sektorem prywatnym: uniwersytety, politechniki i koledże prywatne, wprowadzając programy kształcenia muszą zdobyć akredytację tej Agencji. Instytucja ta jest członkiem międzynarodowych organizacji INQAHAE, CEENQA, OECD IMHE oraz ENQA. Wspomniana ustawa daje uniwersytetom publicznym pełną swobodę w zakresie wprowadzania nowych programów kształcenia – muszą one otrzymać jedynie akredytację senatu danej uczelni.

Ustawa o Chorwackiej Ramie Kwalifikacji uznaje, że system zapewniania jakości kształcenia jest jej centralnym elementem. ChRK ma zapewniać jakość kwalifikacji poprzez współpracę ze stronami zainteresowanymi ChRK w procesie rozwoju i implementacji Ramy; uwzględnianie potrzeb rynku pracy poprzez zastosowanie odpowiednich standardów zawodowych, a także procesy walidacji i rejestracji kwalifikacji; programy nauczania; kryteria i procedury oceny efektów uczenia się oraz kryteria i procedury nadawania kwalifikacji. Istotnym narzędziem zapewniania jakości ma być również Rejestr Kwalifikacji: wszystkie istniejące oraz nowo tworzone kwalifikacje mają przejść procedurę włączenia do Rejestru, w ramach której nadzorowane będą wszystkie aspekty związane z jej jakością oraz zgodnością z wymogami zapisanymi w odpowiednich ustawach.

6. BIBLIOGRAFIA

Akty prawne:

Konstytucja Republiki Chorwacji

Ustawa o Chorwackiej Ramie Kwalifikacji (Zakon o HKO)

Publikacje:

„Baseline of the Croatian Qualifications Framework” (2008)

„Croatian Qualifications Framework. Introduction to Qualifications” (2010)

„Referencing and Self-certification Report of the Croatian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework and to the Qualifications Framework of the European Higher Education Area” (February 2012)

Strony internetowe:

<http://www.aoo.hr/>

¹⁸ <http://www.azvo.hr>

<http://www.azoo.hr/>

<http://www.azvo.hr/>

<http://www.dzs.hr/>

<http://www.imf.org/>

<http://www.kvalifikacije.hr/>

<http://www.minpo.hr/>

<http://public.mzos.hr/>

<http://www.ncvvo.hr/>

<http://libr.sejm.gov.pl/>

<http://data.worldbank.org/>